

Mapování nabídky terénních a nízkoprahových služeb pro mládež (nejen) z Ukrajiny ve věku 15+

META, o.p.s.- Podpora příležitostí ve vzdělávání, Martina Škrdlantová (skrdlantova@meta-ops.cz), Kristýna Titěrová (titerova@meta-ops.cz)

Verze k 20.1.2023

Cílem dotazníkového šetření bylo **zmapovat aktuální nabídku terénních a nízkoprahových služeb pro nově přichozí mládež (nejen, ale převážně) z Ukrajiny ve věku 15+** a zároveň **identifikovat potřeby a problémy všech aktuálních či potenciálních poskytovatelů těchto služeb.**

Společnost **META, o.p.s. – Podpora příležitostí ve vzdělávání** se dlouhodobě věnuje podpoře dětí a mládeže s odlišným mateřským jazykem zejména v oblasti vzdělávání, integrace do českého vzdělávacího systému a jazykové přípravy. Situace mladých lidí ve věku 15–19 let, kteří přicházejí do ČR po ukončení povinné školní docházky (z pohledu českého vzdělávacího systému) a zároveň s nezapočatou nebo neukončenou střední školou, je výrazně komplikovanější než u mladších školních žáků a přesahuje svou komplexitou oblast vzdělávání.

Na území ČR se aktuálně pohybuje nejméně **7 500** nově přichozích z Ukrajiny v důsledku válečného konfliktu ve věkové kategorii 15–19 let (odhad vychází z [průzkumu](#) společnosti PAQ Research, podle nějž ke konci roku 2022 docházelo do středních škol 46% dětí v této věkové kategorii), podle statistik MV je však jejich počet výrazně vyšší a může přesahovat i 20 000 osob. Nejvýše **3 500** z nich je však v současnosti přijato ke studiu na české střední škole. Tisíce mladých lidí se po příchodu do ČR ocitají zcela mimo vzdělávací systém, často v obtížných životních situacích a ohrožení sociálně patologickými jevy. Proto vnímáme **akutní potřebu hledání možností jejich socializace i mimo školský vzdělávací systém**, zapojení do neformálních zájmových a volnočasových aktivit, terénních a nízkoprahových programů, psychosociální podpory atd.

Na základě rešerší zahraničních zkušeností a sdílení poznatků s dalšími partnery jsme došli k přesvědčení, že **jedním z klíčových aktérů jsou terénní a nízkoprahové služby**. Ty se mohou zapojovat do vyhledávání, oslovování a navazování kontaktu s touto cílovou skupinou. Zároveň si uvědomujeme, že poskytovatelé těchto služeb často v praxi trpí především nedostatkem personálních zdrojů a financí, které pro ně mohou znamenat překážky i v práci s touto cílovou skupinou.

Rozhodli jsme se proto prostřednictvím následujícího dotazníku zmapovat, do jaké míry jsou či mohou oslovené služby být aktivní v práci s touto cílovou skupinou, jaké případné překážky či problémy jim v tom aktuálně brání, a zároveň se zapojit do hledání možných řešení aktuální situace.

Dotazník jsme rozeslali v prosinci 2022 více než 300 poskytovatelům terénních a/nebo nízkoprahových služeb pro děti a mládež po celé ČR. Obdrželi jsme celkem 67 odpovědí.

Pro vyhledávání kontaktů jsme využili databázi členských organizací České asociace streetwork, doplňkové vyhledávání přes Google a další kontakty jsme vyhledali ve spolupráci s regionálními partnery Plzeňským a Jihomoravským krajem.

Hlavní problémy a překážky v poskytování služeb cílové skupině UA15+

Z odpovědí respondentů vyplývá, že nejčastější problémy, které brání v práci s cílovou skupinou, jsou:

Terénní služby:	Nízkoprahové služby (NZDM):
nedostatečná personální kapacita	jazyková bariéra
jazyková bariéra	nedostatečný zájem či motivace ze strany cílové skupiny
nedostatek finančních prostředků	nedostatečná personální kapacita
terénní pracovníci nevědí, kde cílová skupina je a jak ji najít	NZDM nevědí, kde cílová skupina je a jak ji oslovit
nezájem cílové skupiny	NZDM nevědí, o jaké služby či aktivity má cílová skupina zájem
neznalost či nepochopení služby	nedostatek finančních prostředků

Podmínky nutné pro umožnění či usnadnění práce s cílovou skupinou UA15+

- zjištění, **co cílová skupina potřebuje a o jaké aktivity a služby má zájem** (60% respondentů)
- možnost **zapojení ukrajinských dobrovolníků** (v tandemu, buddy s českými pracovníky) - 50%
- **propagace služeb a aktivit** těchto zařízení mezi cílovou skupinu
- možnost **navýšení personálních kapacit o ukrajinské interkulturní pracovníky**
- **finanční podpora** např. z nadací

Doporučené postupy

- školení a zaměstnávání ukrajinských interkulturních pracovníků specificky pro terénní a nízkoprahové služby jako systémové řešení - **MPSV, META, ČAS, ČvT, InBáze, Konsorcium nevládních organizací**
- dotazníková šetření, průzkumy, pohovory a komunikace s cílovou skupinou – sběr dat umožňující službám přizpůsobit formát svých služeb a nabídku aktivit zjištěným potřebám cílové skupiny - **Unicef, ICP, META**
- propagace a zviditelňování služeb mezi mladistvými a jejich rodiči + odstraňování stigma a negativních postojů vůči existujícím službám z důvodu nepochopení či neznalosti jejich podstaty a fungování
- zviditelnění a prioritizace tématu při nastavování pružných a přístupných podmínek dotačních a grantových výzev
- postupné rozšiřování nabídky služeb a aktivit za účelem dostatečného pokrytí poptávky v geografickém rozložení i z hlediska spektra nabízených služeb

Dotazník byl vytvořen v rámci projektu LET'S GROW! - Vocational Education Support System for Young Migrants financovaného nadací The Velux Foundations a Nadací pojišťovny Kooperativa.

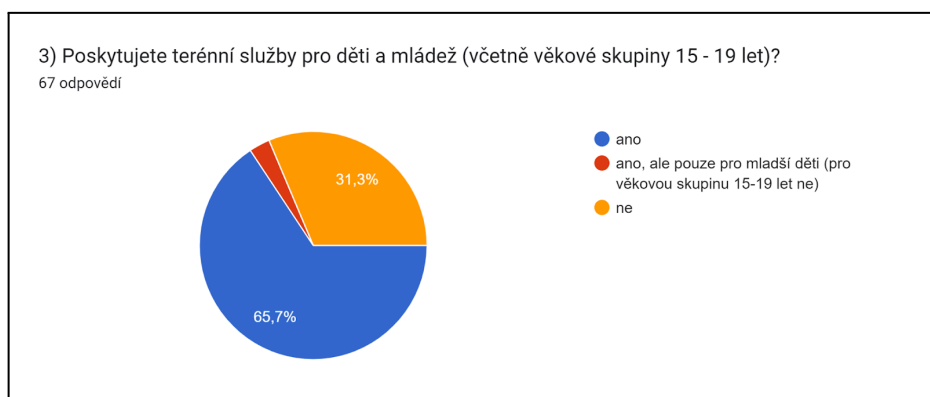
THE VELUX FOUNDATIONS
VILLUM FONDEN × VELUX FONDEN

Kooperativa
VIENNA INSURANCE GROUP
NADACE

Příloha - odpovědi respondentů na vybrané otázky

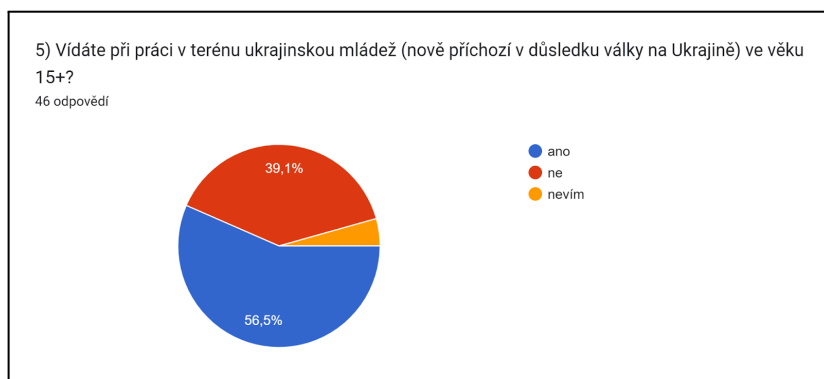
Poskytujete terénní služby pro děti a mládež (včetně věkové skupiny 15 - 19 let)?

Celkem 44 z 67 respondentů **poskytuje terénní služby pro děti a mládež včetně věkové skupiny 15 -19 let**, 2 pouze pro mladší děti a 21 terénní služby neposkytuje.

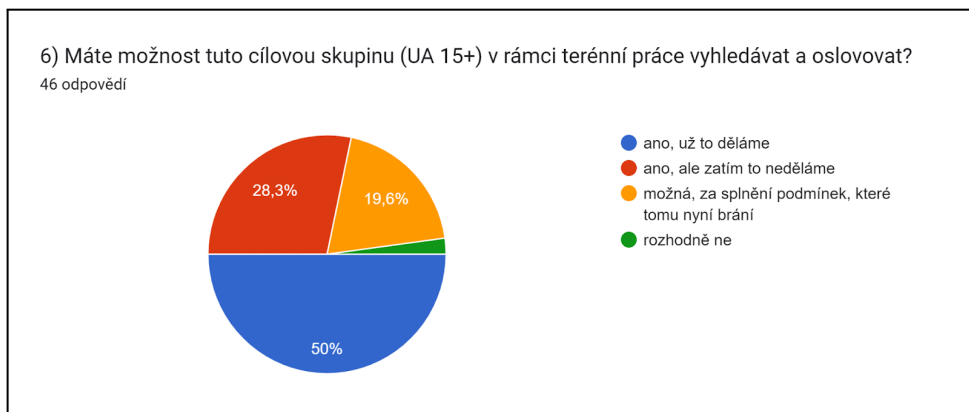
Vídáte při práci v terénu ukrajinskou mládež (nově příchozí v důsledku války na Ukrajině) ve věku 15+?

Z těch, kteří terénní služby poskytují, jich více než polovina vídá v terénu naši cílovou skupinu (UA 15+), ostatní nevídají nebo nevědí.

Máte možnost tuto cílovou skupinu (UA 15+) v rámci terénní práce vyhledávat a oslovovat?

Polovina z respondentů, kteří poskytují terénní služby, již cílovou skupinu v terénu vyhledává a oslovuje. Ostatní mají možnost cílovou skupinu oslovovat, ale buď to v současnosti nedělají, nebo jim v tom brání určité překážky.

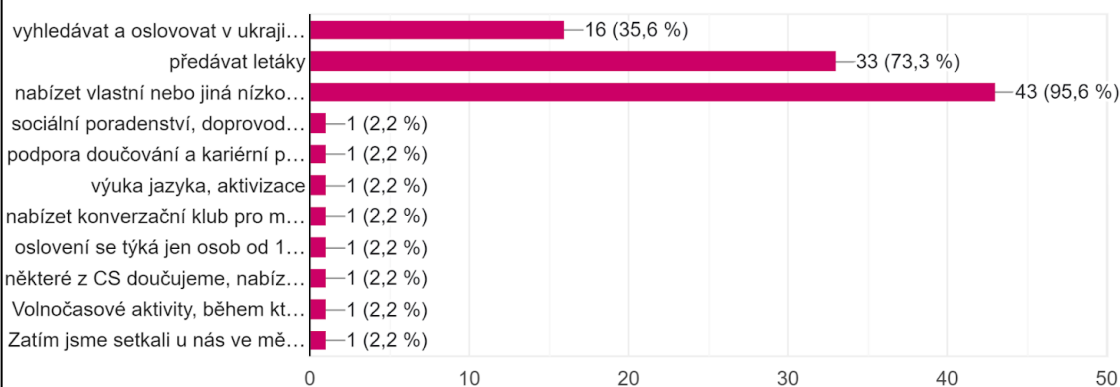

Co konkrétně můžete (nebo co byste mohli) v rámci terénní práce pro tuto cílovou skupinu dělat (zaškrtněte všechny odpovídající)?

Téměř všechny terénní služby mohou (nebo by mohli) osloveným klientům **nabízet nízkoprahová zařízení** (vlastní nebo od jiných poskytovatelů v lokalitě), téměř $\frac{3}{4}$ mohou **předávat letáky**, 35% je schopno **oslovovat v ukrajinštině nebo ruštině**. Ostatní (jednotlivé odpovědi) mohou nabízet sociální nebo kariérní poradenství, podporu doučování, jazykové nebo konverzační aktivity, volnočasové aktivity, přeposílání.

7) Co konkrétně můžete (nebo co byste mohli) v rámci terénní práce pro tuto cílovou skupinu dělat (zaškrtněte všechny odpovídající)?

45 odpovědí

Co považujete za největší problém (popř. jaké důvody vám brání) v poskytování terénních služeb cílové skupině UA 15+ (zaškrtněte všechny odpovídající)?

Za největší problémy označili respondenti ve více než 54% odpovědí shodně **jazykovou bariéru** a **nedostatečnou personální kapacitu služeb**.

Další problémy jsou **nedostatek financí** (37%) a skutečnost, že **nevědí, kde tito mladí jsou a kde je v terénu najít** (28%).

Dále uváděli respondenti tyto individuální odpovědi:

“ze strany mládeže v této věkové skupině **není zájem** ani o služby NZDM, ani v terénu, u mladších tento problém nevnímáme”

“nezájem z jejich strany, **nepochopení služby**, nabídku si poslechnou, ale nevyužijí”

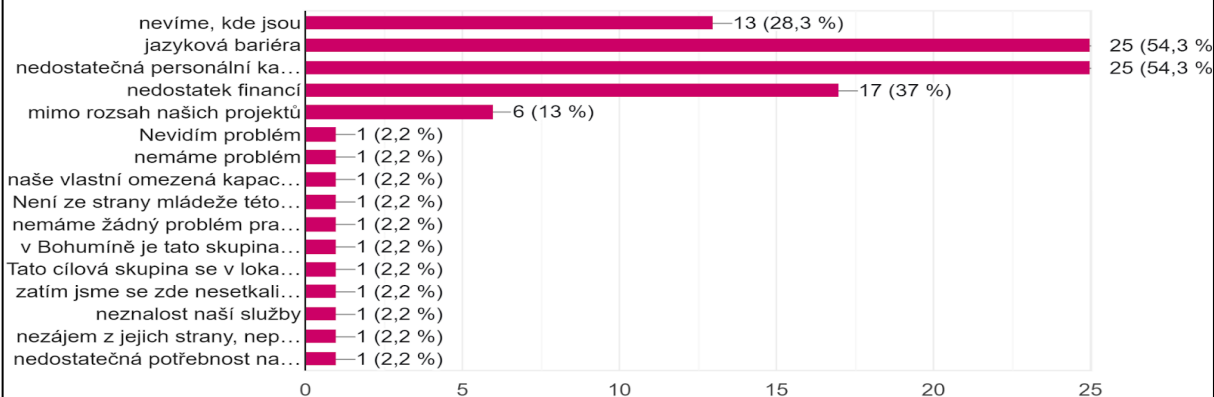
“neznalost naší služby”

“nedostatečná potřebnost naší služby”

Někteří respondenti naopak žádný problém v práci s touto cílovou skupinou nevnímají a někteří odpovídají, že se v jejich lokalitě cílová skupina nevyskytuje.

9) Co považujete za největší problém (popř. jaké důvody vám brání) v poskytování terénních služeb cílové skupině UA 15+ (zaškrtněte všechny odpovídající)?

46 odpovědí

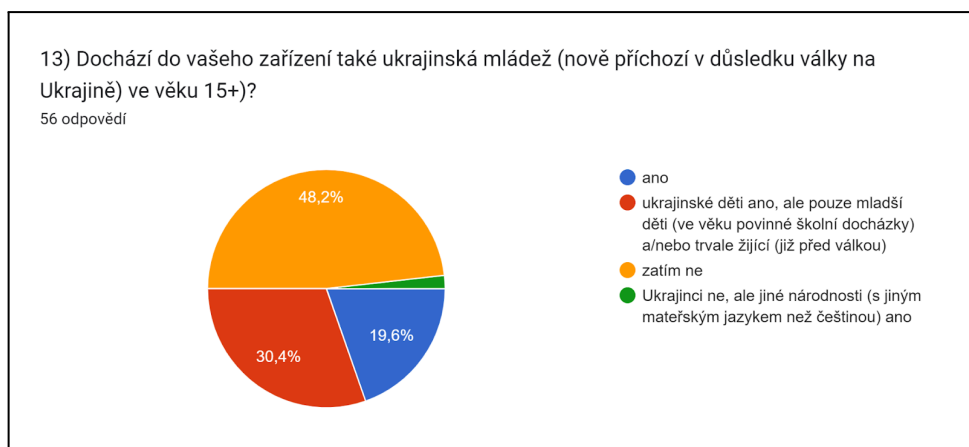
Provozujete nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (včetně věkové skupiny 15-19 let)?

Celkem 56 z 67 respondentů provozuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež pro tuto věkovou skupinu (15-19). 2 pouze pro mladší děti a 9 NZDM neprovozuje.

Dochází do vašeho zařízení také ukrajinská mládež (nově příchozí v důsledku války na Ukrajině) ve věku 15+)?

Téměř polovina z nich uvedla, že do jejich NZDM v současnosti nedochází ukrajinská mládež ve věku 15-19 let. Necelá 1/3 uvedla, že k nim cílová skupina dochází. Do ostatních dochází buď děti a mládež s jinou národností než Ukrajinci, popř. ukrajinské děti, ale mladší a/nebo trvale žijící v ČR již před válkou.

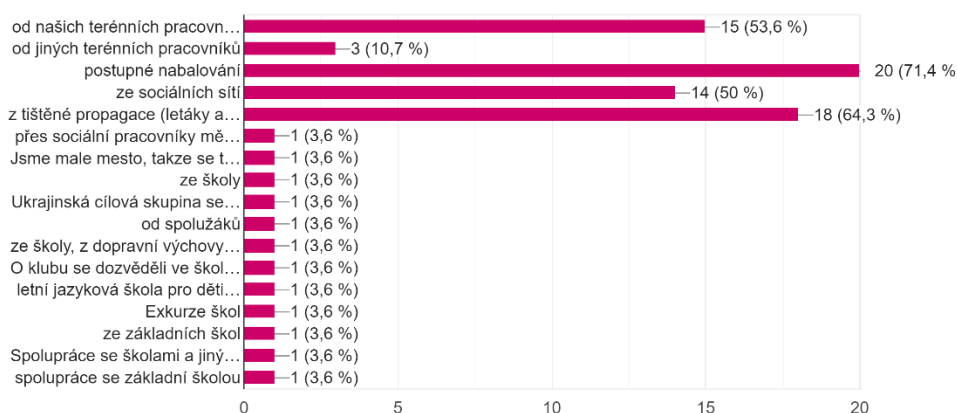
Jak se cílová skupina o vašem zařízení dozvěděla?

Cílová skupina se o nízkoprahových zařízeních většinou dozvídá od ostatních (**postupné nabalování**), z **letáků**, od **terénních pracovníků**, ze **sociálních sítí**.

Dále v menší míře od sociálních pracovníků města, KACPU, CPIC, ve školách nebo jiných institucích pro děti a mládež, předchozích aktivitách typu letní jazyková škola a jiné).

15) Jak se cílová skupina o vašem zařízení dozvěděla?

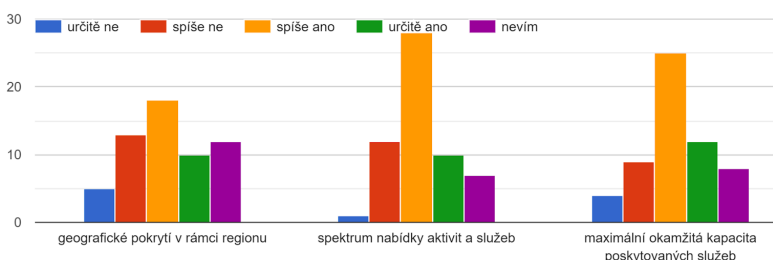
28 odpovědí

Považujete současnou nabídku služeb pro tuto cílovou skupinu za dostatečnou z následujících hledisek?

Většina respondentů považuje současnou nabídku služeb pro tuto cílovou skupinu za spíše či určitě dostatečnou, zejména pokud jde o spektrum nabídky aktivit a služeb a kapacitu poskytovaných služeb, o něco hůře je vnímáno geografické pokrytí služeb v rámci regionu.

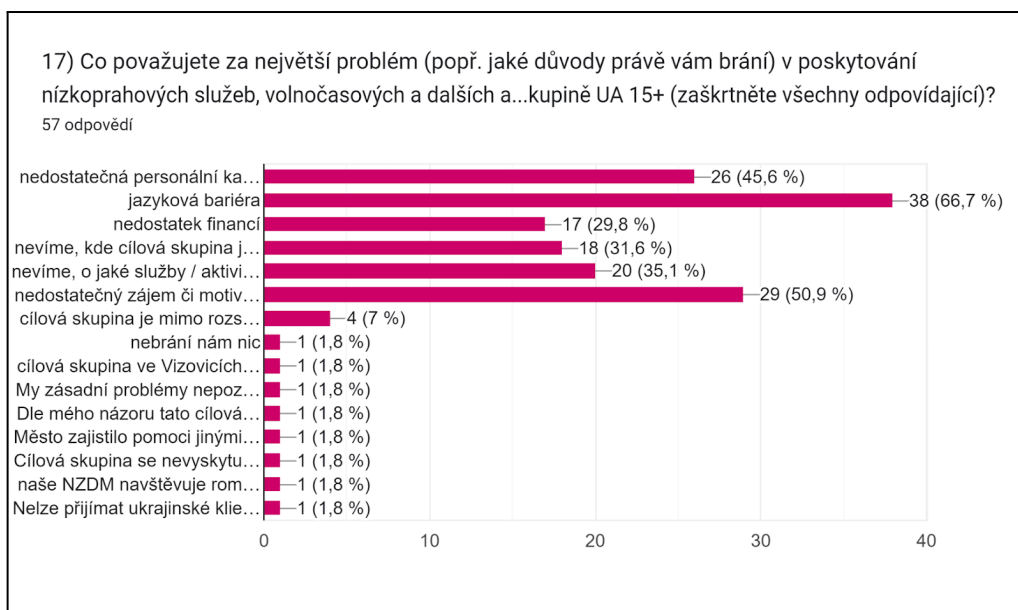
16) Považujete současnou nabídku služeb pro tuto cílovou skupinu za dostatečnou z následujících hledisek?

Co považujete za největší problém (popř. jaké důvody právě vám brání) v poskytování nízkoprahových služeb, volnočasových a dalších aktivit cílové skupině UA 15+ (zaškrtněte všechny odpovídající)?

Za největší problémy v poskytování služeb NZDM cílové skupině UA 15+ (případně hlavní důvody, které jim v poskytování brání) považují respondenti zejména **jazykovou bariéru** (66%), **nedostatečný zájem či nedostatečnou motivaci ze strany cílové skupiny** (špatná komunikace, drop-out, nezájem...) v 50%, **nedostatečnou personální kapacitu NZDM** (45%), skutečnost, že **nevědí, kde cílová skupina je a jak ji oslovit** (31%), skutečnost, že **nevědí, o jaké služby či aktivity má cílová skupina zájem** (35%) a **nedostatek financí** (30%).

Mezi další odpovědi patří: žádný problém nevnímáme, cílová skupina se zde nevyskytuje, město zajistilo pomoc cílové skupině v jiných organizacích (školy, DDM atd.), cílová skupina nemá zájem o integraci mezi čekými dětmi, naše NZDM navštěvuje romská klientela a všímáme si, že mezi romskými a ukrajinskými mladistvými dochází ke konfliktům, bitkám..

Pomohly by vám některé z následujících podmínek k tomu, abyste mohli a chtěli služby začít poskytovat i cílové skupině UA 15+ (zaškrtněte všechny odpovídající)?

Na otázku, co by poskytovatelům pomohlo k tomu, aby mohli a chtěli poskytovat služby i cílové skupině UA 15+, odpovídají nejčastěji, že by jim pomohlo:

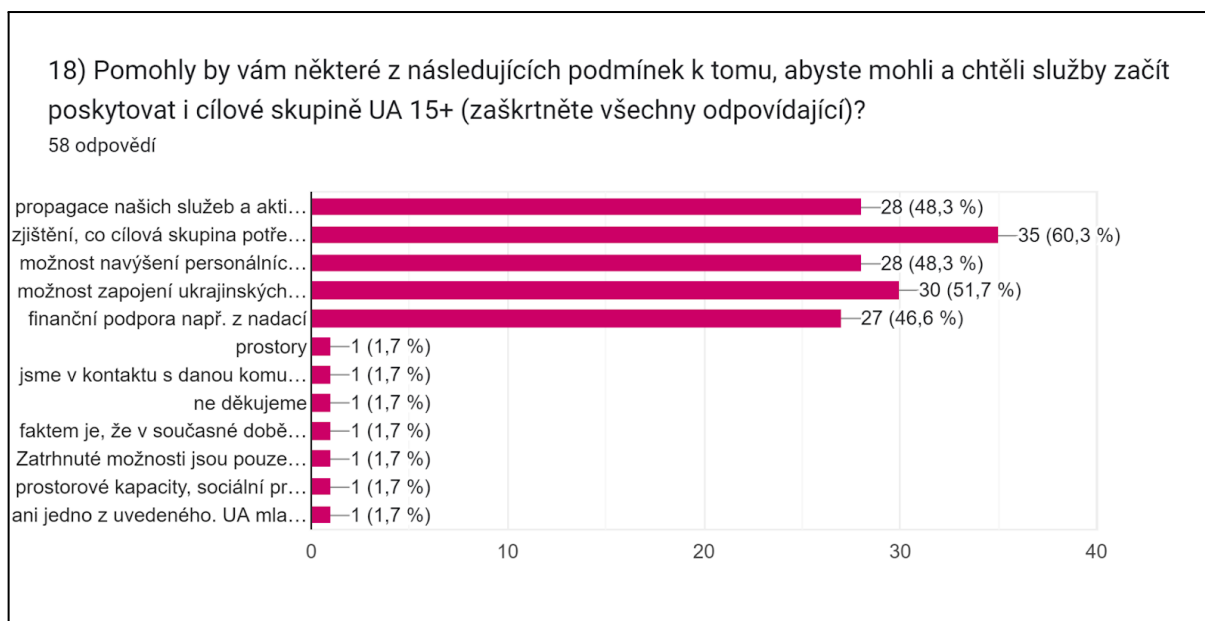
zjištění, co cílová skupina potřebuje a o jaké aktivity a služby má zájem (60%),

možnost zapojení ukrajinských dobrovolníků (v tandemu, buddy s českými pracovníky) - 50%,

propagace služeb a aktivit těchto zařízení mezi cílovou skupinu,

možnost navýšení personálních kapacit o ukrajinské interkulturní pracovníky a finanční podpora např. z nadací - všechny odpovědi necelých 50% respondentů, dále individuálně:

prostory, zapojení ukrajinsky mluvících sociálních pracovníků. 1 respondent uvedl: "ani jedno z uvedeného. UA mladí lidé v Brně nechápu, k čemu takovou službu využít, rozdíl je velký. Berou naši službu jako "psychologické centrum" a to je pro ně stigmatizující, protože to dle jejich slov neodpovídá kultuře"

Jaké jsou podle vašeho názoru hlavní mezery (nedostatky) v nabídce služeb pro mládež ve vaší oblasti?

otevřené odpovědi:

nedostatek financí - financování služeb prevence obecně a specificky NZDM - nízké a nestabilní, nedostatečné materiální a prostorové podmínky,

nedostatečná personální kapacita - nedostatek spolupracovníků a dobrovolníků např. pro zájmové aktivity, vysoká fluktuace zaměstnanců, nedostatek kvalifikovaného personálu, jazyková bariéra

věková skupina nezapadá do cílové skupiny zařízení (jsou určena pro mladší děti), zájmové kroužky jsou spíš pro mladší děti, v lokalitě žádná nabídka pro mládež není - není kam odkazovat

nízká informovanost, propagace služeb, pochopení služeb - nedostatečná propagace mezi mladými, nedostatek terénních služeb pro cílovou skupinu, nízká informovanost cílové skupiny a nedostatečné povědomí o

našich službách, neznalost pojmu NZDM a nepochopení této služby, špatná srozumitelnost toho, co jsme za službu, nedostatečná propagace v komunitě...

nedostatek informací o potřebách cílové skupiny, nezájem ze strany cílové skupiny - nemáme přehled o potřebách cílové skupiny, nezájem o stávající volnočasové aktivity ("pokud se netýkají obrazovek"), nezájem ze strany ukrajinských klientů, cílová skupina o službách příliš neví a nemá s nízkoprahy zkušenost, také nejistota, zde se budou co nejdříve vracet nebo zde zůstanou...

Je něco dalšího, co byste rádi dodali k problematice / situaci služeb pro mládež ve vaší oblasti (otevřené odpovědi)?

Pro nás by bylo vhodnější pracovat s nějakou ucelenou skupinou dětí či komunikovat s nějakou konkrétní komunitou. Jednotlivce mnohdy odrazuje to, že přijdou sami a je pro ně složité s dalšími klienty i námi pracovníky komunikovat či se zapojit do aktivit kvůli jazykové bariéře.

Realizujeme kluby UK věk menší než 15 let jedná se o desítky děti ve dvou klubech aktivity financovány z MPSV projekty na podporu UK. Kritéria pro sociální služby viz cílové skupiny uprchlíci nesplňují formální bariéry sociální služby x projekty.

větší zaměřenost a zájem k problematice dětí a mládeže s nepříznivou sociální situací a jejich rodin ze strany vedení města.

Nepochopení okolí o jakou jde službu, klienti se mnohdy stydí k nám přijít.

provázanost rezortu

Věková kategorie 15+ se navazuje sama o sobě složitěji. Zkušenost máme s tím, že navázaná mladší klientela (10-13let) ve službě doroste a službu pak opouští v 17ti 18ti letech.

Dostalo se k nám několik mladých lidí z UA, kteří potřebovali poradenství. Jedná se o podobné problémy, jaké mají čeští mladiství po COVIDu, hlavně psychické obtíže apod. Nejsou to desítky lidí, spíše jednotky. Protože jsme poskytovali službu i na KACPU a docházeli do kontaktu i v "normálním" terénu, tak víme, že obecně pro celou skupinu UA mládeže jsme spíše neatraktivní

Nedostatečná motivace mladých lidí ke studiu, málo volných míst na středních školách

naše zařízení kombinuje odborné poradenství v oblasti závislostí s NZDM, cílová skupina v našem klubu dochází spíše mladší, vyskytují se u nás spíše jednotlivci, jejichž nepříznivá sociální situace je v oblasti vztahové případně v problematice související se školou

nedůvěra rodin k NZDM, prestiž NZDM na nízké úrovni

Mládež z této cílové skupiny žije ve Zlíně, kde obdobné kluby navštěvuje. Kdybychom však věděli o někom ve Vizovicích a přilehlých obcích rádi ho v klubu přijmeme. Kolega mluví rusky, myslím, že bychom komunikaci zvládli.

Je malá podpora veškeré mládeže v této době, sociální služby mají špatnou pověst